

Гриценко Д. С. Французские неологизмы в сфере туризма: сущность и тенденции.

В статье рассматриваются неологизмы современного французского языка в сфере туризма. Туристическая индустрия постоянно изобретает новый «багаж» неологизмов для более яркого описания и обозначения новых видов туризма. В статье рассмотрены пути появления неологизмов, а также определены наиболее употребительные их виды.

Ключевые слова: неология, неологизмы, слова-чемоданы, сжатия.

Hrytsenko D. French neologisms in the sphere of tourism: essence and trends.

The article examines the neologisms of the modern French language in the sphere of tourism. The tourism industry constantly invents a new «baggage» of neologisms for a more vivid description and designation of new types of tourism. The article examines the ways of appearance of neologisms, as well as the most commonly used types of them.

Key words: neologism, neology, words-suitcases, compression.

О. Є. Дібіжева

КОНСТРУКЦІЇ З ПЕРІОДОМ У ПОЕТИЧНІЙ МОВОТВОРЧОСТІ ІВАНА ФРАНКА

У статті розглянуто період як стилістичну фігуру, як засіб емпатичного маркування на матеріалі поетичного доробку Івана Франка. Проаналізовано різновиди періодів, обґрунтовано їх поетичні функції у художній мові митця.

Ключові слова: період, стилістичні фігури, синтаксична конструкція, протазис, апозис.

Іван Франко – геній, людина нового часу, яка набагато випередила свою добу, вчений і митець європейського рівня. Він був автором, що творив національний комплексний культурно-естетичний код, сягав думкою в усі галузі духовного життя людства [4]. Широкий тематичний і жанровий діапазон лірики І. Франка, висока культура поетичного мислення, відкритість до художніх віянь нового часу забезпечили йому гідне місце серед найвідоміших поетів світу [1].

Постановка проблеми. На особливу увагу заслуговує аналіз специфіки конструкцій з періодом у поетичних текстах І. Франка. У сучасній мовознавчій науці засвідчені неодноразові спроби осмислення періоду як особливого синтаксичного утворення, що має потужні стилістичні можливості і є найбільш довершеною стилістичною фігурою, досконалою формою вишуканого художнього мовлення [3].

Аналіз актуальних досліджень. Аналіз досліджень і публікацій, у яких започатковано вирішення проблеми з дослідження поетичної творчої спадщини Івана Франка, дає підстави стверджувати, що в Україні існує

широке коло наукових розвідок, присвячених дослідженню творчості митця. Варто звернути увагу на праці таких науковців, як А. Біла, О. Бойко, Ю. Кобилецький, А. Музичка, В. Марко, А. Скоць, Б. Тихолоз, М. Ткачук, М. Челецька, С. Шаховський та ін.

Мета статті – з'ясувати особливості використання конструкцій з періодом у поетичній мові І. Франка. Актуальність наукового дослідження зумовлена потребою глибинного осмислення специфіки синтаксичної організації поетичних текстів І. Франка.

Виклад основного матеріалу. Період – це риторична фігура, в якій цілісна, завершена думка подається в ускладненому простому, багаточленному складному реченні або кількох реченнях, що структурно й інтонаційно поділяються на дві частини – члени періоду. Перший член (*протазис* – підвищення) характеризується нагромадженням інформації, поступовим підвищенням голосу до найвищої точки. Його ще називають попередником. Потім настає виразна пауза, якою звертається увага на зміст наступного члена періоду. Другий член періоду (*апозис* – зниження, або наступник) завершує думку різким спадом інтонації і поступовим зниженням тону голосу до рівня початку мовлення. У такий спосіб утворюється ніби замкнене інтонаційне коло періоду [6].

Для періоду найважливіше значення має звучання тексту, тому він частіше використовується саме в поезії і свідчить про майстерність автора.

У мовотворчості І. Франка період як спосіб організації тексту використовується досить часто. Митець вдається до конструкцій з періодом із метою розширення опису картини поетичної дійсності, а також для створення піднесеного, урочистого настрою, емоційності, що є універсальною стилістичною функцією періоду.

Незалежно від кількості частин у періоді, інтонація та зміст компонентів структури формують почуття гармонії, єдності, рівноваги художньої оповіді. Наприклад:

*Якби знав я чари, що спиняють хмари,
Що два серця можуть ізвести до пари,
Що ламають пута, де душа закута,
Що в поживу ними зміниться отрута [2]!*

*То тебе би, мила, обдала їх сила,
Всі би в твоїм серці іскри погасила,
Всі думки й бажання за одним ударом [2].*

*Лиш одна любов би вибухла пожаром,
Обняла б достоту всю твою істоту,
Мислі б всі пожерла, всю твою турботу, –
Тільки мій там образ і яснє й гріє...
Фантастичні думи! Фантастичні мрії [2]!*

Експресивність періоду може посилюватися за рахунок анафори – стилістичного прийому, що полягає в повторенні тих самих звуків, слів, речень на початку двох або кількох суміжних рядків, строф, фраз [7]. Анафора слугує засобом увиразнення, акцентує увагу на найголовнішому:

***Понад** степи і поле, гори й доли,
Понад діброви, зжовклим листом вкриті,
Понад стернища, зимним вихром биті,
З плачем сумним, мов плач по кращій долі,
Понад селища бідні, непошиті
Хатки, обдерті і пусті стодоли,
Понад люд темний, сумовитий, голий,
Ви пливете по млистому блакиті.
Куди? Куди?... [2].*

Нагромадження інформації, яке частіше відбувається в протазисі й рідше в апозисі, досягається повторами і паралелізмами синтаксичних конструкцій, тому період у творах І. Франка відзначається змістовністю, структурно-синтаксичною і ритмомелодійною архітектонікою [6]:

***Дивувалась зима**
Чом се тають сніги,
Чом леди присли всі
На широкій ріці?
Дивувалась зима:
Чом так слабне вона,
Де той легіт бересь,
Що теплом пронима?
Дивувалась зима:
Як се скріпла земля
Наливаєсь теплом,
Оживає щодня [2]?*

За відношеннями між першою і другою частинами періоду розрізняють кілька їх видів: завершальний, означальний, кільцевий,

часовий, предикатний, причинний, протиставний, пояснювально-порівняльний, умовний, пояснювальний [6].

Прикладом причинного періоду слугує уривок із вірша І. Франка, де автор у протазисі перелічує наслідки (вдаючись також до повторів), а в апозисі називає причину. Така будова речення посилює емоційний вплив на читача, підвищує напругу, створює своєрідну інтригу. Прикметним є те, що чим більша кількість компонентів у протазисі – тим сильніший ефект справляє висновок:

*У кожного чоло життя і жаль порили,
І в оці кожного горить любові жар,
І руки в кожного ланці, мов гадь, обвили,
І плечі кожного додолу ся схилили,
Бо давить всіх один страшний якийсь тягар [2].*

Для підкреслення контрасту зображуваного І. Франко використовує антитезовий період, що ґрунтується на протиставленні:

*Нерадо якось хлопчик
Ішов і боязливо озирався,
А дівчинка невпинно щебетала,
Додаючи товаришу відваги [2].*

Прикладом пояснювально-порівняльного періоду є уривок із вірша, який має метафоричний характер, при цьому увиразнюється риторичним запитанням:

*Бо люди що? Каміння те,
Котре, розбурхана весною,
Валами котить і несе
Ріка розлитая з собою [2].*

І. Франко навколо поезії моделює періодичні конструкції зі своєрідним обрамленням – кільцевим повтором, використовуючи одну й ту саму лексему на початку та в кінці градації. Такий тип періоду називають кільцевим:

*Осінній **вімпе**, що могучим стоном
Над лісом стогнеш, мов над сином мати,
Що хмари люто гониш небосклоном,
Мов хочеш зиму, сон і смерть прогнати;
Що у щілинах диким виєш тоном
І рвеш соломі із сільської хати,
Зів'яле листя гоном-перегоном
По полю котиш, – **вімпе** мій крилатий [2]!*

Митець вдається до періодів-описів, періодів-роздумів, періодів-розповідей [5].

Експресивність та глибина періоду-роздуму, який найповніше розкриває емоційно-виражальні наміри поета, увиразнені в поетичному тексті І. Франка риторичними запитаннями:

*Чи олово важке пливе у моїх жилах
Так сонно, звільна, зимно замість крові?
Чи мізку рух чия рука спинила
І бистрий потік мислей загатила,
Вгасила іскру дотепу й розмови [2]?*

Періоди-розповіді виконують уточнювальну, композиційну функцію, поглиблюють сюжет:

*Непереглядною юрбою
Ідуть за днями дні мої,
Так страшно одностайні всі,
Як олов'яні хмари ті,
Що звільна лунуть надо мною [2].*

Застосування описів у періоді допомагає автору акцентувати увагу читача на портретних чи пейзажних характеристиках:

*І сниться їм, бідним, у пільмі кромішній:
Десь сонце горить у всім чарі весни,
А в сонця промінні, у радості вічній
Гуляють і золотом сяють вони [2].*

Висновки. Отже, І. Франко в поетичній мовотворчості часто послуговується періодом як стилістичним засобом, експериментує з формою та засобами вираження, вдається до різних типів означених конструкцій. У структуру періодів І. Франко вводить повтори, анафори, епіфори та інші стилістичні фігури, тропи, що допомагають увиразнити художнє мовлення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аналіз художнього твору : навч. посіб. / В. П. Марко. – К. : Академвид, 2013. – 208 с.
2. Вірші українських поетів (класиків). Вірші Івана Франка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://onlyart.org.ua/ukrainian-poets/virshi-ivana-franka/>.
3. Галас А. Інтерпретації періоду як об'єкта синтаксису і стилістики / А. Галас // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. – 2015. – Вип. 20. – С. 34-43.
4. Іван Франко – світоч національного відродження : До 160-річчя від дня народження Івана Франка : дайджест. Вип. 11. [Електронний ресурс] / Нац. ун-т харч. технол., Наук.-техн. б-ка ; підгот. О. В. Олабоді. – К., 2016. – 21 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.nuft.edu.ua/inform/franko.pdf>. – Назва з екрана.

5. Кочан І. М. Лінгвістичний аналіз тексту : [навч. посіб.; 2-ге вид., перероб і доп.] / І. М. Кочан. – К. : Знання, 2008. – 423 с.

6. Мацько Л. І. Стилїстика української мови / Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько. – К. : Вища школа, 2003.

7. Словник української мови : в 11 т. / НАН України; Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні – К. : Наук. думка, 1970 – Т. 1. – С. 43.

Дибизжева А. Е. Конструкции с периодом в поэтическом творчестве Ивана Франко.

В статье рассмотрен период как стилистическая фигура, как способ эмфатической маркировки на основании поэтического наследия Ивана Франко. Проанализированы разновидности периодов, обоснованы их поэтические функции в художественном языке автора.

Ключевые слова: период, стилистические фигуры, синтаксическая конструкция, протазис, аподозис.

Dibizheva O. Constructions with a period in the poetry of Ivan Franko.

The article considers the period as a stylistic figure, as a means of the emphasis on the material of the poetry of Ivan Franko. Varieties of periods are analyzed, their poetic functions in the poet's language are substantiated.

Key words: period, stylistic figures, syntactic construction, prothesis, apodosis.

Т. В. Дробна

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЛІНГВІСТИЧНОГО СТАТУСУ ВСТАВЛЕНИХ КОНСТРУКЦІЙ

У статті розглянуто питання лінгвістичного статусу вставлених одиниць. Окреслено погляди мовознавців на статус та специфіку використання вставлених одиниць, досліджено проблему розмежування вставних і вставлених конструкцій.

Ключові слова: вставлені конструкції, вставні одиниці, парентеза.

Постановка проблеми. Інтерес учених до вивчення вставлених конструкцій не згасає, оскільки вставлені одиниці були остаточно виділені зі складу вставних елементів у самостійну синтаксичну категорію тільки в кінці 50-60 років ХХ століття. Конструкції неодноразово розглядалися в мовознавчій літературі, однак різні аспекти цього мовного явища на сьогодні ще потребують детального уточнення.

Мета статті – з'ясувати лінгвістичний статус вставлених одиниць у мові. Окреслена мета передбачає вирішення таких завдань: охарактеризувати зміст проблеми статусу вставлених сполук; визначити лінгвістичний статус вставлених конструкцій; простежити діапазон функціонування вставлених конструкцій.